

Muhasebe İhtiyatlılığı ve Sürdürülebilirlik: BIST 100’de Bir Araştırma*

Murat DÜZER**

ÖZET

Çalışmanın amacı, muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik performansı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Bu amaçla BIST 100 şirketlerinin 2021 yılı verileri kullanılarak çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada ihtiyatlılık göstergesi olarak piyasa değeri / defter değeri oranı, sürdürülebilirlik performans göstergesi olarak da Refinitiv tarafından hesaplanan sürdürülebilirlik puanları kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre sürdürülebilirlik, çevresel, sosyal ve yönetim performans puanları ile ihtiyatlılık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bununla birlikte işletme büyüklüğü ile ihtiyatlılık arasında anlamlı ve ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan şirketlerin daha düşük düzeyde ihtiyatlılığa sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe İhtiyatlılığı, Sürdürülebilirlik, Piyasa Değeri / Defter Değeri Oranı

JEL Sınıflandırması: M40, M41, Q56

Accounting Conservatism and Sustainability: A Research in BIST 100

ABSTRACT

The aim of the study is to investigate the relationship between accounting conservatism and sustainability performance. For this purpose, multiple regression analysis was applied using the 2021 data of BIST 100 companies. In the study, the market value/book value ratio was used to indicate conservatism, and sustainability scores calculated by Refinitiv were used as a sustainability performance indicator. According to the results obtained in the study, no significant relationship was found between the sustainability, environmental, social and governance performance scores and conservatism. However, a significant and inverse relationship was found between firm size and conservatism. In addition, it has been observed that companies included in the Sustainability Index have a lower level of conservatism.

Keywords: Accounting Conservatism, Sustainability, Market to Book Ratio

Jel Classification: M40, M41, Q56

* Makale Gönderim Tarihi: 25.06.2023, Makale Kabul Tarihi: 14.08.2023, Makale Türü: Nical Analiz

** Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Gölpazarı Meslek Yüksekokulu, murat.duzer@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4514-0798.

1. GİRİŞ

Son yıllarda sosyal ve çevresel konulara artan ilgi, sürdürülebilirlik faaliyetlerinin hızla büyümesini tetiklemiştir (Pan ve Zhao, 2022: 1975). Bununla birlikte doğal kaynakların aşırı kullanımı ve gelecek nesillerin refahına zarar veren yüksek düzeyde kirlilik nedeniyle çevrenin dramatik bir şekilde bozulması sonucunda firmaların, sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunma ve sürdürülebilirlik ile tutarlı faaliyetlerde bulunma konusunda daha kararlı hale geldikleri gözlenmektedir. Firmalar ayrıca çevresel ve sosyal faaliyetlerini paydaşlarına yaymanın faydalarının farkına varmaya başlamışlardır (Pereira vd., 2021: 63). Dolayısıyla sürdürülebilirlik bilgisinin açıklanması, bir firmanın bilgi ortamını iyileştirmeye, bilgi asimetrisini azaltmaya ve finansal piyasada sosyal güven oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Pan ve Zhao, 2022: 1975). Buna bağlı olarak sürdürülebilirlik bilgilerinin kullanımındaki artış, sürdürülebilirlik raporlamasının önemini ortaya koymaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması temel olarak yönetim, çevresel faaliyetler, çalışanlarla ilişkiler ve diğer sosyal faaliyetlerle ilgili bilgileri kapsamaktadır (Cho vd., 2020: 5).

Diğer taraftan muhasebe ihtiyatlılığı ise finansal muhasebenin en belirgin özelliklerinden biri olup yüzyıllardır muhasebe uygulamalarını etkilemekte ve uzun süredir finansal raporlarda kalitenin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Basu, 1997). Aynı zamanda muhasebede ihtiyatlılığı, paydaşlar arasındaki bilgi asimetrisinden kaynaklanan ahlaki tehlikeler sorununu ele almanın etkili bir yollarından birisidir. La Fond ve Watts (2008: 447) iç ve dış sermaye yatırımcıları arasındaki bilgi asimetrisinin finansal raporlamada ihtiyatlılık talebini artırdığını savunmuştur. Bu açıdan bakıldığında, ihtiyatlılığın, yönetim mekanizmalarının yerine geçtiği, belirsizliği ve bilgi asimetrisini azaltmada önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Cheng ve Kung, 2016: 2). Bu açıklamalar doğrultusunda sürdürülebilirlik performansının ve muhasebe ihtiyatlılığının, işletmelerin paydaşlarıyla olan ilişkilerinde önemli bir konumda bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte muhasebe ihtiyatlılığının, işletmelerin paydaş ilişkilerini geliştirmeye yönelik çabalarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı ise literatürde az sayıda çalışma tarafından incelenmiştir (Guo vd., 2020: 2). Bu sebeple çalışmada, işletmelerin paydaşlarıyla ilişkilerini geliştirmede önemli bir rolü olan sürdürülebilirlik performansının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla çalışmada BIST 100’de yer alan şirketlerin 2021 yılı verileri kullanılarak çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Giriş bölümünden sonra çalışmanın devamında muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik hakkında bilgi verilecek, sonrasında literatürde yer alan çalışmalara değinilecektir. Literatür bölümünden sonra veri ve yöntem bölümü gelmektedir. Bulgular ortaya konulduktan sonra son bölümde sonuç bölümü yer almaktadır.

2. MUHASEBE İHTİYATLILIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

İhtiyatlılık kelimesi günlük hayatta farklı anlamlarda kullanılsa da bu kullanımlarda genellikle tedbirli olma, öngörme ve korunma öğelerinin öne çıktığı söylenebilir. Muhasebe açısından bakıldığında ise (Bliss, 1924) tarafından ihtiyatlılık genel olarak şu kuralla açıklanmıştır: “Hiç kar beklemeyin fakat bütün zararları önceden tahmin edin”. İhtiyatlılık muhasebenin temel kavramlarından biri olup 1992 yılında yayınlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)’nde de; “Muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşılabileceği risklerin göz önüne alınması gereğini ifade eder” şeklinde

açıklanmıştır. Basu (1997) ihtiyatlılığı, “Muhasebecilerin finansal tablolardaki iyi haberleri kötü haberlere göre daha yüksek derecede doğrulama ihtiyacı eğiliminde olmaları” şeklinde tanımlamıştır. Watts (2003) ise bu tanıma göre ihtiyatlılığın, kazançlar ve kayıplar için doğrulama gereksinimlerindeki asimetri olduğunu, bu durumun ihtiyatlılık dereceleri ortaya çıkaracağını ve kazançlara karşı kayıplar için gereken doğrulama derecesi farkı ne kadar büyük olursa, ihtiyatlılığın da o kadar büyük olacağını ifade etmiştir. Ayrıca kazanç ve kayıplara asimetric yaklaşımının önemli bir sonucu olarak, net varlık değerlerinin ısrarla olduğundan az gösterilmesi durumu ortaya çıkmaktadır (Watts, 2003: 1). Belkaoui (1985) de ihtiyatlılığı, tercihen varlık ve gelirlerin en düşük değerlerinin ve borçların ve giderlerin en yüksek değerlerinin raporlanması gerektiği şeklinde ifade etmiştir. Beaver ve Ryan (2005) ise muhasebe ihtiyatlılığını, net varlıkların defter değerinin piyasa değerine göre olduğundan az gösterilmesi olarak tanımlamıştır. Feltham ve Ohlson (1995), piyasa değerinin muhasebe verilerinin bir yansıması olduğunu ve piyasa değerinin defter değerini aşması durumunda ihtiyatlı muhasebe uygulamalarından söz edilebileceğini ifade etmiştir. Şirket varlıklarının olduğundan düşük, borçlarının ise olduğundan yüksek gösterilmesi piyasa değeri ve defter değerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Tarafsız muhasebe şartları altında piyasa değeri defter değerine eşitken, ihtiyatlı muhasebe uygulamalarına göre piyasa değeri defter değerini aşmaktadır. Tarafsız ve ihtiyatlı muhasebe arasında ortaya çıkan bu durum, piyasa değerinin defter değerinden ne kadar farklı olduğuna göre tanımlanabilmektedir. (Feltham ve Ohlson, 1995)’e göre de daha yüksek bir Piyasa Değeri (PD) / Defter Değeri (DD) oranı, daha yüksek bir muhasebe ihtiyatlılığını gösterirken, daha düşük bir PD / DD oranı da daha düşük bir ihtiyatlılığa işaret etmektedir. PD / DD oranı, giderlerin ve zararların erken muhasebeleştirilmesi ve gelirlerin ertelenmesi nedeniyle asimetric bilgileri yansıttığı için piyasa değerine göre net varlıkların eksik raporlandığını ifade etmektedir. PD / DD oranının yüksek olması, daha ihtiyatlı finansal raporlama politikasını göstermektedir (Francis vd., 2015: 1289). Başka bir ifadeyle muhasebe ihtiyatlılığı, net varlık değerini düşürme eğilimindeki finansal raporlama politikaları olarak da tanımlanabilir (Kaya ve Akbulut, 2021: 3).

Muhasebe ihtiyatlılığı, aynı zamanda şirketin iç ve dış paydaşları arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılmasını kolaylaştıran ve temsil maliyetlerini azaltan bir finansal raporlama duruşudur. Böylece, hissedarlar tarafından yönetimin verimli bir şekilde izlenmesini de teşvik eder (Anagnostopoulou vd., 2020: 9). Bununla birlikte muhasebe ihtiyatlılığının; firmanın müşteriler, tedarikçiler, yatırımcılar, işçiler ve toplum gibi paydaşlarıyla olan ilişkileri geliştirmede önemli bir rol oynadığı da kabul edilmektedir (Guo vd., 2020: 1).

Diğer taraftan son yıllarda hayatın birçok alanında yer edinen ve önemi giderek artan sürdürülebilirlik kavramının yaygınlaşmasının 1987 yılı Bruntland Raporu’nda ifade edilen sürdürülebilir kalkınma tanımı ile gerçekleştiği söylenebilir. Bu raporda, kalkınmanın sürdürülebilir olması için gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye sokmadan bugünkü nesillerin ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği vurgulanmıştır (<http://www.un-documents>, 2023). Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebilmesi için devlet, toplum, işletme gibi taraflara önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle işletmeler sürdürülebilirliğe yönelik ilerlemenin gerçekleşmesi açısından büyük önem taşımaktadırlar. Çünkü işletmeler; dünyadaki ekonomik faaliyetlerin büyük bir bölümünü oluşturdukları gibi dünya kaynaklarının ve teknolojisinin çoğunu kontrol ederler ve insanlık üzerinde de önemli bir etkiye sahiptirler (Gray, 1994: 18). İşletmelerin çevreye ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik çaba göstermelerinin, sürdürülebilir kalkınma

hedeflerine ulaşmayı kolaylaştıracağı söylenebilir (Signitzer ve Prexl, 2007: 2). Bununla birlikte sürdürülebilirliğin işletme düzeyinde ifadesi olan kurumsal sürdürülebilirliğe ulaşılması; uzun vadeli değer yaratma amacı çerçevesinde ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleri ile birlikte işletme faaliyetlerinde ve karar süreçlerinde dikkate alınması ve bu faktörlerden kaynaklanabilecek risklerin etkili bir şekilde yönetilmesiyle mümkün olabilecektir (<https://www.borsaistanbul.com>, 2023). Buna göre işletmelerin kapsamlı bir kurumsal sürdürülebilirlik stratejisi belirlerken faaliyetlerinin tüm boyutlarını, etkilerini ve birbiriyle ilişkilerini dikkate almaları gerekmektedir (Baumgartner ve Ebner, 2010: 77). Aras ve Sarioğlu, 2015; Baumgartner ve Ebner, 2010 ve Naeem ve Çankaya, 2022)'ye göre kurumsal sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve yönetim boyutları aşağıdaki gibi açıklanabilir

Çevresel Performans: Sürdürülebilirliğin çevresel performans boyutu, işletmenin çevresel faaliyet ve projelerinin olumlu ve olumsuz etkilerini içermektedir. Çevresel performansın değerlendirilmesinde doğal kaynakların kullanımı, kirlilik politikaları, atık yönetimi, karbon emisyonu, biyolojik çeşitlilik, geri dönüşüm, enerji kullanımı gibi konular öne çıkmaktadır. Buna bağlı olarak çevresel sürdürülebilirlik, işletme faaliyetlerinin çevreye olan olumsuz etkilerini en aza indirerek, doğal kaynakların korunması yoluyla gelecek nesiller tarafından daha erişilebilir durumda olması olarak ifade edilebilir.

Sosyal Performans: Sürdürülebilirliğin sosyal performans boyutu; çalışanların hakları, iş sağlığı ve güvenliği, insan hakları, tedarikçilerle iletişim, personel çeşitlendirmesi gibi konularda işletmelerin paydaşlarıyla olan ilişkilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla sosyal sürdürülebilirlik, paydaşlarla mevcut ve gelecekteki tüm ilişkileri olumlu yönde etkilemeyi amaçlamaktadır.

Yönetişim Performansı: Sürdürülebilirliğin yönetim performans boyutu ise; kurumsal hiyerarşi, yönetim kurulunun oluşumu, yönetim kurulundaki temsilcilerin hakları, yönetim kurulunun çeşitlendirilmesi, denetim ve şeffaflık, ücretlendirme stratejileri, vergilendirme politikaları, hissedarların hakları, sahipler ve hissedarlarla ilişkiler, paydaş katılımı ve kurumsal sosyal sorumluluk stratejileri gibi konulardaki bilgileri ve işletme politikalarını kapsamaktadır.

Sürdürülebilirliğin zaman içerisinde artan önemi, işletmelerin faaliyetlerinin çevresel, sosyal, yönetim boyutlarının etki ve sonuçları hakkında daha hassas ve daha şeffaf davranmaları gerekliliğini de ortaya çıkarmış ve işletmelerin toplumun geniş bir kesimine karşı sorumluluklarının olduğunu farkına varmasını sağlamıştır. İşletme yöneticilerinin sadece kendilerinin ve hissedarların çıkarlarını değil, toplumun istek ve ihtiyaçlarını da dikkate alması ve onlara hassasiyet göstermesi kurumsal sosyal sorumluluk olarak ifade edilmekte olup kurumsal sürdürülebilirlik kavramına ahlaki açıdan katkı sağlamaktadır (Wilson, 2003: 2-3). Dolayısıyla kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal sürdürülebilirlik birbirini karşılıklı olarak destekleyen kavramlar olarak değerlendirilebilir (Tokgöz ve Önce, 2009: 257).

Muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik hakkında yapılan açıklamaların ardından muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik ilişkisine değinmek gerekmektedir. Muhasebe ihtiyatlılığı, firmanın iç ve dış paydaşları arasında bilgi asimetrisinin azaltılmasına katkı sağladığı gibi sürdürülebilirlik taahhüdü de, bir firmanın bilgi ortamını iyileştirmeye ve firma ile dış yatırımcılar arasındaki bilgi asimetrisini azaltmaya yardımcı olur (Burke vd., 2020: 2). Dış yatırımcılar firmaların sürdürülebilirlik faaliyetlerine önem verirler ve kararlarını verirken sürdürülebilirlik bilgisini dikkate alırlar. Sürdürülebilirlik bilgisinin açıklanması, paydaşların

görüşünü de değiştirebilir çünkü yüksek sürdürülebilirlik performansı, daha az yönetsel fırsatçılığa işaret edebilir. Genel olarak sürdürülebilirlik faaliyetlerinin daha yüksek bilgi şeffaflığı ve daha az yönetsel fırsatçılıkla ilişkili olduğu söylenebilir. Sürdürülebilirlik faaliyetlerine yatırım yapan şirketler, itibarları ve paydaşlar arasındaki uzun vadeli ilişkilerle ilgilenirler. Sosyal sorumluluk sahibi ve sürdürülebilirlik performansı yüksek olan firmaların etik dışı davranışlarda bulunma olasılığı daha düşük olacağı için paydaşlar ihtiyatlılık talebini azaltırlar (Pan ve Zhao, 2022: 1978). Hui ve diğerleri (2009) ihtiyatlı muhasebenin bilgi asimetrisini azaltabileceğini ve bu bağlantıya dayanarak, ihtiyatlı muhasebe ile gönüllü olarak yapılan ek açıklamalara olan talep arasında ters yönlü bir ilişkinin var olduğunu savunmuşlardır. Burke ve diğerleri (2020) sürdürülebilirlik performansının bir firmanın bilgi ortamını geliştirdiğini ve yönetimi paydaşlarla sözleşme yaparken fırsatçı davranışlarda bulunmaktan alıkoyduğunu, bunun da dış yatırımcıların ihtiyatlılığı daha az talep etmelerine yol açtığını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan Kaya ve Akbulut (2021) da sürdürülebilirlik performansı ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında negatif yönlü bir ilişkinin varlığını araştırmışlardır (Kaya ve Akbulut, 2021: 6).

Vekalet teorisi açısından değerlendirildiğinde de firmanın paydaş odaklı yaklaşımı ile ihtiyatlı raporlama arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Vekalet teorisine göre sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik faaliyetlerine yapılan yatırım; firmanın paydaşlarla ilişkilerini sürdürme ve güçlendirme çabalarını gösterdiği gibi, diğer taraftan bu durumun firmanın paydaşlarına yönelik mutlak bir fayda sağlama taahhüdü olmadığını ve firmanın yine kendi çıkarları doğrultusunda hareket edebileceğini göstermektedir. Ayrıca vekalet teorisi, yöneticilerin kendi çıkarları doğrultusunda kişisel itibarlarını artırmak ve fırsatçı davranışlarını gizlemek amacıyla sosyal sorumluluk sahibi yöneticiler olarak paydaş ilişkilerine giriştiklerini ileri sürmektedir. Bu teoriye göre yöneticilerin sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik konusunda yoğunlaşan yatırımları, aslında onların kendi çıkarlarını gizlemek ve itibarlarını artırmak için kullandıkları bir yol olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yöneticiler, firmanın gelirlerini ve net varlıklarını olduğundan düşük gösterme diğer bir ifadeyle de ihtiyatlı davranma konusunda çok fazla istekli davranmayabilirler (Guo vd., 2020:3). Bu açıdan değerlendirildiğinde yüksek düzeyde sürdürülebilirlik performansının daha düşük ihtiyatlılık düzeylerinde gerçekleşebileceği ifade edilebilir.

Diğer taraftan yöneticilerin, hissedarlar dışındaki paydaşlar adına hareket etmesi hissedarlar ve yöneticiler arasındaki vekalet sorunlarının artmasına da neden olabilir. Bu bağlamda öncelikli olarak paydaşların taleplerini karşılamak ve toplumsal faydaya katkıda bulunmak amacıyla sürdürülebilirlik faaliyetlerinin yürütülmesi, hissedarların aleyhine bir durum olarak görülebilir ve hissedar değerini maksimuma getirme hedefinden sapma olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca yöneticilerin hissedarlar dışındaki önemli paydaşların çıkarlarını dikkate alarak hareket etmesi, yöneticilere bu paydaşlar arasında itibar kazandırarak fayda sağlayabilir. Genel olarak vekalet teorisinde sürdürülebilirlik, yöneticilerin kendi kişisel çıkar ve itibarlarını artırma aracı veya önemli proje ya da hissedarlara aktarılacak kaynakların kötüye kullanılmasına imkan tanıyan bir araç olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla firmalar, hissedarların çıkarlarına uymayan fakat yöneticilerin kişisel çıkarlarına bağlı olarak sürdürülebilirlik yatırımlarını normalin çok üstüne çıkarabilirler. Bu noktada ihtiyatlılık ise, yoğunlaşan sürdürülebilirlik yatırımlarına karşı bir savunma görevi üstlenebilir (Anagnostopoulou vd., 2020: 12-13). Vekalet teorisinde yöneticiler ve hissedarlar arasında yaşanan çıkar çatışmaları sonucu ortaya çıkan vekalet problemleri, ihtiyatlılık ve

sürdürülebilirlik arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığını ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişki, paydaşlara açıklanan bilgi düzeyi açısından da değerlendirilebilir.

Finansal raporlama daha ihtiyatlı hale geldikçe yöneticilerin özel bilgileri açıklama ihtimalinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, daha az ihtiyatlı finansal raporlamaya sahip firmaların, daha ihtiyatlı muhasebeye sahip firmalara göre zamanında gönüllü açıklama yapma olasılığı daha yüksektir. Gönüllü açıklamanın yalnızca firmalar daha az ihtiyatlı finansal raporlama politikaları benimsediğinde bilgilendirici olduğu yani değerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Cho vd., 2020: 7). Dolayısıyla ihtiyatlılığın az olduğu durumlarda sürdürülebilirlik ile ilgili açıklanacak bilginin daha yüksek düzeyde ve daha değerli olması beklenebilir.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik arasında negatif yönlü bir ilişkiden söz edilebilir. Buna bağlı olarak çalışmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H₁: Muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik performansı arasında negatif bir ilişki vardır.

H₂: Muhasebe ihtiyatlılığı ile çevresel performans arasında negatif bir ilişki vardır.

H₃: Muhasebe ihtiyatlılığı ile sosyal performans arasında negatif bir ilişki vardır.

H₄: Muhasebe ihtiyatlılığı ile yönetim performansı arasında negatif bir ilişki vardır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Mevcut olan çalışmalarda da daha çok kurumsal sosyal sorumluluk ile muhasebe ihtiyatlılığı ilişkisi üzerine odaklanılmıştır. Ulusal literatür açısından değerlendirme yapıldığında ise konu ile ilgili sınırlı sayıda çalışmanın yer aldığı görülmüştür. Ulusal literatürde daha çok işletmelerin ihtiyatlılık düzeylerinin tespitine ve muhasebe ihtiyatlılığı ve kurumsal yönetim arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik çalışmaların bulunduğu saptanmıştır. Dolayısıyla çalışmanın ulusal literatüre muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik ilişkisi açısından önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir.

Francis ve diğerleri (2013) muhasebe ihtiyatlılığı ve kurumsal sosyal sorumluluk arasındaki ilişkiyi 217 firmanın 1998-2002 dönemi verilerini kullanarak araştırmışlardır. Regresyon analizinin kullanıldığı çalışmada, ihtiyatlılık düzeyi yüksek olan firmaların kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının da daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cheng ve Kung (2016) devletin zorunlu kıldığı kurumsal sosyal sorumluluk düzenlemelerinin muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Çin Borsasında işlem gören şirketlerin 2007-2009 dönemi verilerinden oluşan 4367 firma yılı gözleminden oluşan örneklemi kullanarak regresyon analizi gerçekleştirmişlerdir. İhtiyatlılığın ölçüsü olarak Khan ve Watts (2009) tarafından geliştirilen C skoru kullanılırken, kurumsal sosyal sorumluluk ölçüsü için Şangay Ulusal Muhasebe Enstitüsü tarafından oluşturulan kurumsal sosyal sorumluluk derecelendirmesi kullanılmıştır. Çalışmada, hükümetin zorunlu kıldığı kurumsal sosyal sorumluluk düzenlemelerinin ihtiyatlılığı teşvik edebileceği yönünde sonuçlar elde

edilmiştir. Ancak Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT)’nde kurumsal sosyal sorumluluğun ihtiyatlılığı artırmaya yönelik etkisinin daha zayıf olduğu görülmüştür.

Gör ve Tekin (2018) Borsa İstanbul (BIST) 100 Endeksinde yer alan finans ve spor şirketleri haricindeki 74 şirketin 2009-2015 dönemi verilerini kullanarak ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının kurumsallaşmış şirketlere etkisini incelemiştir. Çoklu regresyon analizinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre, tepe yönetici ikileminin ve yönetim kurulu kadın üye sayısının ihtiyatlılık ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte şirketlerin Kurumsal Yönetim Endeksi’nde yer alması ile ihtiyatlılık arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Cengiz (2019) bağımsız denetim kalitesinin muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada BIST’te işlem gören 73 imalat şirketinin 2012-2016 dönemi verilerinden yararlanarak panel veri analizi gerçekleştirilmiştir. PD / DD oranının muhasebe ihtiyatlılığı göstergesi olarak kullanıldığı çalışmanın sonucunda denetim firmasının büyüklüğü ve denetim görüşü ile ihtiyatlılık arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Denetim firmasının değişmesi ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anagnostopoulou ve diğerleri (2020) Kuzey Amerika firmalarının 2000-2014 dönemi verilerini kapsayan 14204 firma yılı gözleminden oluşan örneklem ile muhasebe ihtiyatlılığı ile kurumsal sosyal sorumluluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Regresyon analizinin kullanıldığı çalışmanın sonucunda koşullu ihtiyatlılık ile kurumsal sosyal sorumluluk arasında güçlü bir negatif ilişki tespit edilmiştir.

Burke ve diğerleri (2020) 1996-2013 dönemini kapsayan 20398 firma yılı gözleminden oluşan örneklem ile sürdürülebilirlik performansı ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Regresyon analizinin kullanıldığı çalışmanın sonucunda daha iyi sürdürülebilirlik performansına sahip olan şirketlerde koşullu ihtiyatlılığa olan talebin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada sürdürülebilirlik ile koşullu ihtiyatlılık arasındaki bu negatif ilişkinin; daha fazla bilgi asimetrisi olan, daha yüksek yönetim notuna sahip ve varlık tasfiye değerine sahip olan şirketler için belirgin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cho ve diğerleri (2020) bir firmanın finansal raporlamadaki ihtiyatlılık derecesinin, kurumsal sosyal sorumluluk açıklamaları ve bu tür açıklamalara hisse senedi fiyatlarının tepkisi ile ilişkili olup olmadığını incelemişlerdir. 2007-2011 dönemini kapsayan 1455 firma yılı gözleminden oluşan örneklem ile logit regresyon analizi gerçekleştirilmiş ve çalışmada ihtiyatlı finansal raporlamayı benimseyen şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk bilgilerini açıklama olasılıklarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte finansal raporlama daha ihtiyatlı olduğunda, şirketin kurumsal sosyal sorumluluk açıklamalarına piyasa tepkisinin de azaldığı görülmüştür.

Erkol (2020) BIST Kurumsal Yönetim Endeksi’nde yer alan 18 imalat şirketinin 2006-2016 dönemi verilerini kullanarak yönetim kurulu yapısı ile ihtiyatlılık arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Panel veri analizinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre, ortalama ihtiyatlılık düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca yönetim kurulu büyüklüğü ve tepe yöneticinin yönetim kurulu üyesi olması ihtiyatlılığı negatif yönde etkilerken, bağımsız üye sayısının ihtiyatlılığı pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Guo ve diğerleri (2020) sosyal sorumluluk çabalarıyla ortaya çıkan paydaş yöneliminin, ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının seçimi açısından önemli olup olmadığını incelemiştir. 3621 şirketin 2003-2013 dönemini kapsayan 18076 firma yılı gözleminden oluşan örneklem üzerinde regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda finansal raporlamadaki ihtiyatlılık düzeyinin, kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleriyle birlikte arttığı görülmüştür. Çalışmanın sonuçları, kurumsal sosyal sorumluluğa daha fazla odaklanan şirketlerin paydaşların çıkarları doğrultusunda daha güvenilir hareket edebilmek için muhasebe ihtiyatlılığını kullanma olasılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Gülhan ve Karaaslan (2020), Kurumsal Yönetim Endeksi'nde yer alan 64 şirketin 2007-2018 dönemi verilerini kullanarak kurumsal yönetim uyum dereceleri ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çoklu regresyon analizinin uygulandığı çalışmada muhasebe ihtiyatlılığı göstergesi olarak PD / DD oranı kullanılmış ve çalışmanın sonucunda kurumsal yönetim konusunda yaşanan olumlu gelişmelerin ihtiyatlılığı azalttığı görülmüştür.

Kaya ve Akbulut (2021) bankacılık sektöründe muhasebe ihtiyatlılığının bankaların kredi verme kabiliyetlerine ve sürdürülebilirlik performansının ihtiyatlılık üzerine etkisini araştırmışlardır. Çalışmada 32 mevduat bankasının 1999-2019 dönemi verilerini panel veri analizi yöntemini kullanarak incelenmiş ve sürdürülebilirlik performansı ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kurt (2021) 2005-2019 yılları arasında BIST'te işlem gören 16 işletmeye ait verileri yıllık olarak incelemiş ve işletmelerin ihtiyatlılık düzeyleri ile finansal sürdürülebilirlikleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Panel veri analizinin kullanıldığı çalışmada muhasebe standartlarını uygulayan işletmelerde ihtiyatlılık düzeyi arttıkça uzun dönemde dönem karının azaldığı, toplam kapsamlı karın ve dönem sonu hisse fiyatlarının arttığı tespit edilmiştir.

Pereira ve diğerleri (2021) çevresel sürdürülebilirlik açıklamalarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Zorunlu rapor olan yıllık rapor ve gönüllü rapor olan sürdürülebilirlik raporundan Çevresel Açıklama Endeksi geliştirilmiş ve her iki grupta muhasebe ihtiyatlılığı üzerine etki analiz edilmiştir. 30 Portekiz şirketinin 2015-2017 dönemi verileri panel veri analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve çalışmada, daha yüksek düzeyde bir kurumsal sosyal sorumluluğun mali tablo şeffaflığını artırma eğiliminde olduğu çıkarımıyla tutarlı olarak, daha yüksek düzeyde çevresel sürdürülebilirlik bilgisi açıklamasının ihtiyatlı muhasebe uygulamasını geliştirdiğine dair sonuç elde edilmiştir. Bununla birlikte gönüllü raporlamada açıklanan çevresel bilgilerin koşullu ihtiyatlılık düzeyi üzerinde üstün bir etkiye sahip olduğunu görülmüştür.

Kayıhan ve Akbaba (2022) BIST 100'de yer alan üretim işletmelerinin 2010-2018 dönemi verilerini kullanarak kurumsal yönetim ve karlılıkla ilgili değişkenlerin ihtiyatlı muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada panel veri analizi kullanılmış olup çalışmanın sonucunda kurumsal yönetim ve karlılığın ihtiyatlılık üzerinde etkili olduğu, karlılığın etkisinin ise daha ön planda olduğu görülmüştür.

Pan ve Zhao (2022) 2007-2010 dönemi için 2348 firma yılı gözlemi ile zorunlu kurumsal sosyal sorumluluk açıklamalarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini panel veri analizi yöntemiyle araştırmışlardır. Muhasebe ihtiyatlılığının bağımlı değişken, kurumsal sosyal sorumluluk açıklamalarının bağımsız değişken olduğu çalışmada, zorunlu kurumsal

sosyal sorumluluk raporlamasının daha düşük muhasebe ihtiyatlılığına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. VERİ VE YÖNTEM

Çalışmada muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik performansı arasındaki ilişki çoklu regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu amaçla BIST 100 Endeksini oluşturan şirketlerden Refinitiv tarafından sürdürülebilirlik değerlemesi yapılan 66 şirketin 2021 yılı verileri kullanılmıştır. Borsa İstanbul, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'ne girecek şirketlerin belirlenmesinde, BIST ile Refinitiv Enformasyon Limited Şirketi (Refinitiv) yapılan anlaşma ile 2021 yılı değerlemelerinden itibaren Refinitiv'in yapacağı sürdürülebilirlik değerlemelerinin kullanılacağını duyurmuştur (<https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri>, 2023). Bu kapsamda çalışma örnekleme, 2021 yılı için Refinitiv tarafından yapılan sürdürülebilirlik değerlemelerine diğer bir ifadeyle çevresel, sosyal ve yönetim (Environmental, Social, Governance – ESG) performans sonuçlarına ulaşılan BIST 100 Endeksi'nde yer alan 66 şirketten oluşmaktadır. Çoklu regresyon analizinde her bir bağımsız değişken için 15-20 gözlemin olması yeterli kabul edilebilir (Hair vd., 2010). Diğer taraftan R² değerine bakılarak yapılacak değerlendirmelerde örneklem büyüklüğünün belirlenebilmesinde farklı görüşler bulunmaktadır. Brooks ve Barcikowsky (1994: 48)'nin çalışmasında Cohen ile Gatsonis ve Sampson yöntemlerine göre bağımsız değişken sayısının 4 olması durumunda örneklem büyüklüğünün sırasıyla 48 ve 55 olmasının yeterli olabileceği ifade edilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmanın örneklem büyüklüğünün çoklu regresyon analizinin gerçekleştirilebilmesi için yeterli olduğu söylenebilir. Çalışmada aşağıdaki modeller oluşturulmuştur:

$$\text{Model 1: } PDDD_{i,t} = \alpha + \beta_1 ESG_{i,t} + \beta_2 BÜY_{i,t} + \beta_3 SürEnd_{i,t}$$

$$\text{Model 2: } PDDD_{i,t} = \alpha + \beta_1 ÇEV_{i,t} + \beta_2 SOS_{i,t} + \beta_3 YÖN_{i,t} + \beta_4 BÜY_{i,t} + \beta_5 SürEnd_{i,t}$$

Model 1 ve Model 2'de yer alan değişkenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Değişken	Açıklama	Veri Kaynağı
$PDDD_{i,t}$	Piyasa Değeri / Defter Değeri Oranı	FİNNET
$ESG_{i,t}$	Genel ESG Puanı	Refinitiv
$ÇEV_{i,t}$	Çevresel Performans Puanı	Refinitiv
$SOS_{i,t}$	Sosyal Performans Puanı	Refinitiv
$YÖN_{i,t}$	Yönetişim Performans Puanı	Refinitiv
$BÜY_{i,t}$	Şirket büyüklüğü (Toplam Aktiflerin Logaritması)	FİNNET
$SürEnd_{i,t}$	Sürdürülebilirlik Endeksine dahilse 1, değilse 0 değerini alan kukla değişken	BIST
α	Sabit Terim	

2.1. Bağımlı Değişken

Feltham ve Ohlson (1995) muhasebe ihtiyatlılığını, özsermayenin piyasa değerinin özsermayenin defter değerini aşma beklentisi olarak ifade etmiştir. PD / DD oranı, birçok çalışmada (Givoly ve Hayn, 2000; Lara ve Mora, 2004; Gör ve Tekin, 2018; Hansen vd., 2018; Cengiz, 2019; Gülhan ve Karaaslan, 2020) muhasebe ihtiyatlılığının göstergesi olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada da muhasebe ihtiyatlılığının göstergesi olarak Piyasa Değeri / Defter Değeri (PD / DD) oranı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır.

2.2. Bağımsız Değişken

Refinitiv tarafından kamuya açık bilgilere dayanılarak hesaplanan şirketlerin çevresel, sosyal, yönetim performans ve genel ESG puanları çalışmada bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Refinitiv, ESG puanlarının hesaplanmasında 630'dan fazla ölçütü kullanan en kapsamlı veri tabanlarından birisidir. Refinitiv'in ESG puanları, şirket tarafından bildirilen verilere dayalı olarak bir şirketin ESG performansını, taahhüdünü ve etkinliğini şeffaf ve objektif bir şekilde ölçmek için tasarlanmıştır. ESG puanları; çevresel, sosyal ve yönetim temel boyutları altında 10 kategoriden oluşmaktadır (<https://www.refinitiv.com/en/sustainable-finance/esg-scores>, 2023). Bu bağlamda genel ESG puanı ($ESG_{i,t}$), model 1'de bağımsız değişken olarak, çevresel performans puanı ($ÇEV_{i,t}$), sosyal performans puanı ($SOS_{i,t}$) ve yönetim performans puanı ($YÖN_{i,t}$) model 2'de bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Çalışmada ayrıca şirket büyüklüğü ($BÜY_{i,t}$) kontrol değişkeni olarak ve örnekleme yer alan şirketlerin Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alıp almama durumu ($SürEnd_{i,t}$) model 1 ve model 2'de kukla değişken olarak analize dahil edilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmada kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistiklere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

	Gözlem	Ortalama	Medyan	Maksimum	Minimum	Standart Sapma
<i>PDDD</i>	66	2,68	1,59	15,54	0,26	3,24
<i>ESG</i>	66	64,35	73,00	91,00	4,00	24,10
<i>ÇEV</i>	66	64,74	71,00	99,00	0,00	28,88
<i>SOS</i>	66	71,56	79,50	99,00	2,00	26,13
<i>YÖN</i>	66	55,80	59,50	91,00	6,00	21,87
BÜY (Milyar)	66	139,1	28,3	1020,5	0,9	277,4

Tablo 2 incelendiğinde PD / DD değişkeninin ortalamasının 2,68, genel ESG puanı ortalamasının 64,35, çevresel performans puanı ortalamasının 64,74, sosyal performans puanı ortalamasının 71,56 ve yönetim performans puanı ortalamasının 55,80 olduğu görülmektedir. Örnekleme yer alan şirketlerin çevresel ve sosyal performans puanında maksimum 99, genel ESG ve yönetim performans puanında ise maksimum 91 puana sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada oluşturulan modellere ilişkin regresyon analizi varsayımlarının sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Çoklu Regresyon Analizi Varsayımlarına İlişkin Testlerin Sonuçları

		Normallik	Otokorelasyon	Eşvaryanslılık
		<i>Jarque Bera</i>	<i>Durbin Watson</i>	<i>White Testi</i>
Model 1	İstatistik Değeri	4,4665	1,9782	0,2651
	p değeri	0,1071		0,9745
Model 2	İstatistik Değeri	5,1627	1,9875	0,4133
	p değeri	0,0756		0,9801
Çoklu Doğrusal Bağlantı				
		Değişken	VIF	
Model 1		ESG	1,01434	
		BÜY	1,00932	
		SürEnd	1,00505	
Model 2		ÇEV	2,20510	
		SOS	4,05397	
		YÖN	1,16948	
		BÜY	1,00800	
		SürEnd	2,33149	

Regresyon analizinin geçerli olabilmesi, diğer bir ifadeyle analizin sonuçlarının güvenilir olabilmesi için dört varsayımın sağlanması gereklidir. *I) Normallik:* Modelin hata terimlerinin normal dağılıma uyması gerekmektedir. Çalışmada kullanılan modellerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesinde Jarque-Bera testinden yararlanılmıştır. Jarque-Bera testinde p değerinin 0,05'ten büyük olması normallik varsayımının sağlandığını göstermektedir (Sarıkovanlık vd., 2020: 48). Tablo 3 incelendiğinde Model 1 ve Model 2'de Jarque-Bera testi p değerlerinin sırasıyla 0,1071 ve 0,0756 olduğu görülmektedir. Buna göre çalışmada oluşturulan modeller normallik varsayımını sağlamaktadır. *II) Otokorelasyon:* Modelin hata terimleri arasında otokorelasyon olmaması gerekmektedir. Durbin Watson istatistiği otokorelasyonu test eden yöntemlerden biri olup Durbin Watson istatistiğinin 2 veya 2'ye yakın değerler alması otokorelasyonun olmadığını göstermektedir (Sarıkovanlık vd., 2020: 50). Model 1'in Durbin Watson istatistiği 1,9782 ve Model 2'nin Durbin Watson istatistiği 1,9875 olup 2'ye yakın bir değerdir. Dolayısıyla Model 1 ve Model 2'de otokorelasyonun olmadığı söylenebilir. *III) Çoklu Doğrusal Bağlantı:* Regresyon analizinde bağımsız değişkenler arasında korelasyonun düşük olması istenmektedir. Çoklu doğrusal bağlantı varsayımının test edilmesinde Varyans Artış Faktöründen (Variance Inflation Factor - VIF) yararlanılabilir. Genel olarak bağımsız değişkenlere ilişkin VIF değerinin 1 ile 5 arasında olması çoklu doğrusal bağlantının olmadığına işarettir (Sarıkovanlık vd., 2020: 52). Tablo 3'e bakıldığında Model 1 ve Model 2'de yer alan bağımsız değişkenlere ilişkin VIF değerlerinin 1 ve 5 arasında yer aldığı görülmektedir. Buna göre çalışmada oluşturulan modellerde çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığı söylenebilir. *IV)*

Eşvaryanslılık: Hata terimlerinin varyansının sabit olması regresyon modelinde istenen bir durumdur. Regresyon modelinde değişen varyans sorununun olup olmadığının test edilmesinde kullanılan yöntemlerden birisi de White testidir. White testine göre p değerinin 0,05'ten büyük olması, modelde değişen varyans olmadığı ve eş varyanslılık varsayımının sağlandığını göstermektedir (Sarıkovanlık vd., 2020: 61). Tablo 3'te yer alan White testinin sonuçları incelendiğinde Model 1 için p değerinin 0,9745 ve Model 2 için p değerinin 0,9801 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, oluşturulan modellerin eş varyanslılık varsayımını sağladığını göstermektedir.

Regresyon analizi varsayımlarını sağladığı görülen Model 1 ve Model 2 regresyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Regresyon Analizi Sonuçları

Panel A. Model 1 Regresyon Analizi Sonuçları				
	Katsayı	Standart Hata	t istatistiği	p değeri
ESG	-0,0214	0,1234	-0,1736	0,8628
BÜY	-0,2045	0,0481	-4,2539	0,0001*
SürEnd	-0,5365	0,2557	-2,0983	0,0401*
Sabit	0,8972	0,2239	4,0065	0,0002
R ²	0,2777			
Düzeltilmiş R ²	0,2416			
F istatistiği	7,6888			
P Değeri	0,0002			
Panel B. Model 2 Regresyon Analizi Sonuçları				
	Katsayı	Standart Hata	t istatistiği	p değeri
ÇEV	0,0054	0,0472	0,1137	0,9099
SOS	0,1982	0,3241	0,6115	0,5433
YÖN	-0,1818	0,2495	-0,7288	0,4691
BÜY	-0,2083	0,0484	-4,3044	0,0001*
SürEnd	-0,7426	0,3999	-1,8570	0,0684
Sabit	0,1999	1,0633	0,1880	0,8515
R ²	0,2938			
Düzeltilmiş R ²	0,2330			
F istatistiği	4,8267			
P Değeri	0,0009			

*%5 seviyesinde anlamlı

Tablo 4'te Model 1'e ilişkin sonuçlar incelendiğinde, F istatistiği 7,6888 ve p değeri <0,05 olduğu için Model 1'in anlamlı olduğu görülmektedir. Çoklu regresyon analizinde R² değeri belirlilik katsayısı olup 0 ile 1 arasında değerler alır ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimlerin yüzde kaçını açıkladığını göstermektedir (Erilli, 2018: 193). Hair

vd., (2010) de çoklu regresyonun gücünü, belli bir örneklem büyüklüğü için belli bir R^2 düzeyini saptama olasılığı olarak ifade etmiş ve farklı örneklem büyüklüğü ve bağımsız değişken sayısına göre elde edilebilecek minimum R^2 değerlerini ortaya koymuştur. Buna göre bağımsız değişken sayısının 5 ve örneklem büyüklüğünün 50 olması durumunda %80 olasılıkla istatistiki olarak anlamlı minimum 0,23 R^2 değeri elde edilebileceğini ifade etmiştir (Hair vd., 2010). Bu bağlamda çalışmada oluşturulan modellerin sonucunda ulaşılan R^2 değerlerinin beklenen minimum R^2 değerinin üzerinde olduğu söylenebilir. Bu kapsamda düzeltilmiş R^2 değerinin 0,2416 olması, Model 1’de yer alan bağımsız değişkenlerdeki değişimin bağımlı değişkendeki %24,16’lık değişimi açıkladığını göstermektedir. Bununla birlikte değişkenlere ilişkin katsayılara bakıldığında BÜY ve SürEnd değişkenlerinin katsayılarının p değeri $<0,05$ olduğu için istatistiki olarak anlamlıdır ve katsayı işareti negatiftir. Buna göre, şirketlerin büyüklüğü arttıkça muhasebe ihtiyatlılık düzeyinin azaldığı ve sürdürülebilirlik endeksinde yer alan firmalarda muhasebe ihtiyatlılığının daha düşük olduğu söylenebilir. Genel ESG puanının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini gösteren katsayıya ilişkin p değeri $> 0,05$ ’ten büyük olduğu için istatistiki açıdan anlamsızdır. Buna göre genel ESG puanının muhasebe ihtiyatlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığına yönelik bir sonuç elde edilmiştir. Dolayısıyla H_1 hipotezi reddedilmektedir. Buna karşılık sürdürülebilirlik endeksinde yer alan şirketlerde muhasebe ihtiyatlılığının daha düşük olduğuna yönelik elde edilen sonuçlar, kısmen de olsa muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik arasında negatif bir ilişkinin varlığına yönelik bir kanıt olarak değerlendirilebilir.

Model 2’ye ilişkin sonuçlara bakıldığında F istatistiği 4,8267 ve p değeri $<0,05$ olduğu için Model 2’nin anlamlı olduğu söylenebilir. Düzeltilmiş R^2 değerinin 0,2330 olması, Model 2’de yer alan bağımsız değişkenlerdeki değişimin bağımlı değişkendeki %23,30’luk değişimi açıkladığını göstermektedir. Modelde yer alan bağımsız değişkenlere ilişkin katsayılar incelendiğinde BÜY değişkeninin katsayısının p değeri $<0,05$ olduğu için istatistiki açıdan anlamlıdır. Model 1’de elde edilen sonuca benzer şekilde şirketin büyüklüğünün artması muhasebe ihtiyatlılığı üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. ÇEV, SOS, YÖN, SürEnd değişkenlerine ilişkin katsayılar ise istatistiki açıdan anlamsız çıkmıştır. Dolayısıyla bu sonuca göre çevresel, sosyal ve yönetim performans puanının muhasebe ihtiyatlılığı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ve H_2 , H_3 H_4 hipotezlerinin reddedildiği söylenebilir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde çevresel, sosyal, yönetim performans ve genel ESG puanının muhasebe ihtiyatlılığı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı, buna karşılık işletme büyüklüğü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

4. SONUÇ

Çalışmada, muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki BIST 100 Endeksi’nde yer alan şirketlerin 2021 dönemi verileri kullanılarak araştırılmıştır. Muhasebe ihtiyatlılığı göstergesi olarak PD / DD oranı, sürdürülebilirlik göstergesi olarak da Refinitiv’in hesaplamış olduğu çevresel, sosyal, yönetim performans ve genel ESG puanları kullanılmıştır.

Çalışmada çoklu regresyon analizinden yararlanılmış olup analiz sonuçlarına göre, muhasebe ihtiyatlılığı ile çevresel, sosyal, yönetim ve genel ESG performans puanları arasındaki istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Beklentilerden farklı olarak ulaşılan bu sonuç, Kaya ve Akbulut (2021)’un sürdürülebilirlik raporlaması ve ihtiyatlılık

düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamayan çalışmasının sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Buna karşılık model 1 ve model 2’den elde edilen sonuçlara göre işletme büyüklüğü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında ters yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. İşletme büyüklüğü arttıkça ihtiyatlılığın azaldığı söylenebilir. Bu sonuç Gör ve Tekin (2018) ile Cengiz (2019)’in ulaştığı sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada ayrıca genel ESG puanının muhasebe ihtiyatlılığı üzerine etkisinin analiz edildiği Model 1’de Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan şirketlerin ihtiyatlılık düzeylerinin daha düşük olduğuna yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Dolayısıyla Sürdürülebilirlik Endeksi’nde belli bir sürdürülebilirlik performansına sahip olan şirketlerin yer aldığı düşünülürse, sürdürülebilirlik ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında dolaylı yoldan da olsa negatif yönlü bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Çevresel, sosyal ve yönetim performans puanlarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerine etkilerinin analiz edildiği Model 2’de ise şirketin Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alıp almaması ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Çalışma, özellikle ulusal literatürde muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik performansı arasındaki ilişkiyi analiz eden sınırlı sayıdaki çalışmalardan biridir. Bu açıdan çalışmanın konu ile ilgili literatüre önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Çalışma döneminin kısa ve ESG performansı değerlendirilen şirket sayısının az olması çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır. Bununla birlikte ilerleyen yıllarda sürdürülebilirliğe önem veren şirket sayısında yaşanacak olası artışlar, sürdürülebilirlik performansı değerlendirilecek şirket sayısının da artmasını beraberinde getirecektir. İleride daha geniş bir örneklem ve farklı ihtiyatlılık göstergeleri de kullanılarak konu ile ilgili literatüre katkıda bulunabilecek çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Anagnostopoulou, Serenia - Tsekrekos, Andrianos - Voulgaris, Georgios (2021), “Accounting Conservatism and Corporate Social Responsibility”, *The British Accounting Review*, Version: August 2020, pp. 1-59.
- Aras, Güler - Sarioğlu, Gaye Uğur (2015), “Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama”, *TÜSİAD*, Yayın No: T/2015, ss.10-567.
- Baumgartner, Rupert - Ebner, Daniela (2010), “Corporate Sustainability Strategies: Sustainability Profiles and Maturity Levels”, *Sustainable Development*, 18, pp. 76-89.
- Basu, Sudipta (1997), “The Conservatism Principle And The Asymmetric Timeliness Of Earnings”, *Journal of Accounting and Economics*, 24 (1), pp. 3–37.
- Beaver, William - Ryan, Stephen (2005), “Conditional and Unconditional Conservatism: Concepts and Modeling”, *Review of Accounting Studies*, 10, pp. 269-309.
- Belkaoui, Ahmed (1985), *Accounting Theory*, 2nd Edition, Harcourt Brace Jovanovich, Orlando, Florida, (Aktaran Sudipta Basu, *The Conservatism Principle And The*

- Asymmetric Timeliness Of Earnings, *Journal of Accounting and Economics*, 24 (1), pp. 3–37)
- Bliss, J.H. (1924), *Management Through Accounts*. The Ronald Press Co., New York, (Aktaran Sudipta Basu, *The Conservatism Principle And The Asymmetric Timeliness Of Earnings*, *Journal of Accounting and Economics*, 24 (1), pp. 3–37)
- Brooks, Gordon - Barcikowsky, Robert (1994), “A New Sample Size Formula For Regression”, *Annual Meeting of American Educational Research Association*, New Orleans LA.
- Burke, Qing - Chen, Po Cheng -Lobo, Gerald (2020), “Is Corporate Social Responsibility Performance Related to Conditional Accounting Conservatism?”, *Accounting Horizons*, 34 (2), pp. 19-40.
- Cengiz, Selim (2019), “Bağımsız Denetim Kalitesinin Muhasebe İhtiyatlılığı Üzerindeki Etkisi: BİST’te Bir Araştırma”, *Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10 (EkSayı), ss. 140-149.
- Cheng, Chia Ling - Kung, Fan Hua (2016), “The Effects Of Mandatory Corporate Social Responsibility Policy On Accounting Conservatism”, *Review of Accounting and Finance*, 15 (1), pp. 2-20.
- Cho, Seong - Kang Pyung - Lee Cheol - Park Cheong (2020), “Financial Reporting Conservatism and Voluntary CSR Disclosure”, *Accounting Horizons*, 34 (2), pp. 63–82.
- Erilli, Necati Alp (2020), *İstatistik 2, İkinci Baskı*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Erkol, Aslı Yıkılmaz (2020), “Yönetim Kurulu Yapısı ve İhtiyatlılık: BİST Kurumsal Yönetim Endeksi İmalat Sanayi Firmaları Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 27, ss. 15-34.
- Feltham, Gerald - Ohlson, James (1995), “Valuation and Clean Surplus Accounting for Operating and Financial Activities”, *Contemporary Accounting Research*, 11 (2), pp. 689-731.
- Francis, Rick - Harrast, Steven - Mattingly, James - Olsen Lori (2013), “The Relation between Accounting Conservatism and Corporate Social Performance: An Empirical Investigation”, *Business and Society Review*, 118 (2), pp. 193–222.
- Francis, Bill – Hasan, Iftekhar – Park, Jong Chool – Wu, Qiang (2015), “Gender Differences in Financial Reporting Decision Making: Evidence from Accounting Conservatism”, *Contemporary Accounting Research*, 32 (3), pp. 1285-1318.
- Givoly, Dan - Hayn, Carla (2000), “The Changing Time-Series Properties Of Earnings, Cash Flows And Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative?”, *Journal of Accounting and Economics*, 29, pp. 287 – 320.

- Gör, Yusuf - Tekin, Bilgehan (2018), “Muhafazakar Muhasebe Uygulamalarının Kurumsallaşmış Şirketlerdeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, İşletme Araştırmaları Dergisi, 10 / 2 (2018), ss. 13-26.
- Gray, Rob (1994), “Corporate Reporting for Sustainable Development: Accounting for Sustainability in 2000 AD”, Environmental Values, 3, pp. 17-45.
- Guo, Jun - Huang, Pinghsun – Zhang, Yan (2020), “Accounting Conservatism And Corporate Social Responsibility”, Advances in Accounting, 51, pp. 1-10.
- Gülhan, Ozan - Karaarslan, Serhan (2020), “Türkiye’de Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirmesi Ve İhtiyatlı Muhasebe İlişkisi”, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 13 (1), ss. 93-113.
- Hair, Joseph - Black, William - Babin, Barry - Anderson, Rolph (2010), Multivariate Data Analysis, Seven Edition, Prentice Hall: New Jersey.
- Hansen, James - Hong, Keejae - Park, Sang Hyun (2018), “Accounting conservatism: A life cycle perspective”, Advances in Accounting, 40, pp. 76-88.
- Hui, Kai Wai - Klasa Sandy - Yeung, Eric (2012), “Corporate Suppliers And Customers And Accounting Conservatism”, Journal of Accounting and Economics, 53 (2012), pp. 115–135.
- Kayıhan, Burak - Akbaba, Caner (2022), “Üretim İşletmelerinde Kurumsal Yönetim ve Kârlılığın Muhafazakar Muhasebe Uygulamalarına Etkisi”, Muhasebe ve Denetime Bakış, 2022 (65), ss. 179-202.
- Kaya, İdil - Akbulut, Destan Halit (2021), “Accounting Conservatism And Sustainability Reporting in Changing Times: Evidence From Turkish Banking Industry”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 23 (Özel Sayı), ss. 1-23.
- Kurt, Yusuf (2021), “İhtiyatlılık İlkesinin Finansal Sürdürülebilirlik Üzerindeki Etkisi: BIST Uygulaması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ağustos 2021 (Özel Sayı), ss. 375-396.
- La Fond, Ryan - Watts, Ross (2008), “The Information Role of Conservatism”, The Accounting Review, 83 (2), pp. 447-478.
- Lara, Juan Manuel Garcia - Mora, Araceli (2004), “Balance Sheet versus Earnings Conservatism in Europe”, European Accounting Review, 13 (2), pp. 261-292.
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No:1 (1992), 21447 Mükerrer sayılı Resmi Gazete, http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21447_1.pdf, (30.04.2023).
- Naeem, Nasruzzaman - Çankaya, Serkan (2022), “The Impact of ESG Performance over Financial Performance: A Study on Global Energy and Power Generation Companies”, International Journal of Commerce and Finance, 8 (1), pp. 1-25.

Pan, Yukun - Zhao, Rui (2022), “Does Mandatory Disclosure of CSR Reports Affect Accounting Conservatism? Evidence from China”, *Emerging Markets Finance and Trade*, 58 (7), pp. 1975-1987.

Pereira, Cláudia - Monteiro Albertina Paula - Barbosa Francisco - Coutinho César (2021), “Environmental Sustainability Disclosure And Accounting Conservatism”, *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 8(9), pp. 63-74.

Sarikovanlık, Vedat - Koy, Ayben - Akkaya, Murat - Yıldırım, Hasan Hüseyin - Kantar, Lokman (2020), *Finans Biliminde Ekonometri Uygulamaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Signitzer, Bonna - Prexl, Anja (2007), “Corporate Sustainability Communications: Aspects of Theory and Professionalization”, *Journal of Public Relations Research*, 20 (1), pp. 1-19.

Tokgöz, Nuray - Önce, Saime (2009), “Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (1), ss. 249-275.

Watts, Ross (2003), “Conservatism in Accounting”, *The Bradley Policy Research Center Financial Research and Policy*, Working Paper No. FR 02-21, pp. 1-36.

Wilson, Mel (2003), “Corporate Sustainability: What Is It And Where Does It Come From?”, *Ivey Business Journal Online*, March/April Edition, 2003, pp. 1-5.

<https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri> (10.04.2023)

<https://www.refinitiv.com/en/sustainable-finance/esg-scores> (05.04.2023)

<http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (05.08.2023)

